

TMMOB Mimarlar Odası Genel Merkezi
Konur Sokak No: 4/2 06650 Yenisehir ANKARA
T: +90.312.417 37 27 F: +90.312.418 03 61
E: info@mimarlarodasi.org.tr www.mimarlarodasi.org.tr

"PLANLI ALANLAR İMAR YÖNETMELİĞİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK TASLAĞI" HAKKINDA MİMARLAR ODASI GÖRÜŞÜ

07 Ocak 2022

"Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği"ni değiştirmek üzere T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan taslak metin; 28.12.2021 tarihli yazı ile görüşlere açılmıştır.

Taslak ile, ruhsat başvurusunda bulunan yapı sahibi veya vekilince hazırlatılacak projeleri düzenleyen Yönetmeliğin "Yapı Projeleri" başlıklı 57. Maddesinin 2. Fıkrasında değişiklik yapılarak, belli metrekareler üzerindeki bir kısım yapılar için iç mimarlarca hazırlanıp imzalanan iç mimari projesinin eklenmesi koşulu getirilmek istenmektedir.

Sunulan Taslak Odamız tarafından, yapı üretim süreçleri, süreçlerde yer alan idareler, mesleki faaliyetler ve meslek mensupları vb. açılarından çok boyutlu olarak incelenmiş ve aşağıda iletilen görüş oluşturulmuştur.

Öncelikle yapılmak istenen değişiklik amacı yönünden hukuka aykırıdır ve katılımcı süreçlerden uzak oluşturulmuştur

Görüşe sunulan taslağın gerekçesinde "iç mimarlık eğitimi alan meslek mensuplarınca yapılan müracaatlar doğrultusunda" düzenleme yapıldığı belirtilmektedir. Bakanlık bir meslek grubunun talebi üzerine İmar Mevzuatı'nı değiştirme gayreti içine girmiştir. Oysa imar alanında yapılacak mevzuat çalışmaları sadece bir meslek grubunun talebine göre değil, yasal düzenlemenin kapsam ve amacına bağlı olarak ilgili tüm uzmanların, uygulayıcıların, düzenlemenin hitap ettiği kişilerin, grupların, kurum ve kuruluşların görüş ve ihtiyaçlarına bağlı olarak yapılabilir.

İlgili mevzuatın uygulayıcısı ve kullanıcısı olan kesimlerin bilgilendirmelerle, istişare, görüş ve önerilerin tartışılmasıyla üretim sürecine dahil olmadıkları bu taslak son aşamasında görüşe açılmıştır.

Yapı üretim süreci sadece Mimarlar Odasının uğraş konusu olmadığından, görüş alınmak üzere dağıtım yapılan kurum ve kuruluşlar arasında, yapı üretiminde rol alan mimarlık ve mühendislik meslek gruplarının birliği olan TMMOB'nin bulunmaması mevzuat hazırlama usul ve esaslarına uygun olmamıştır.

İmar Kanunu ve Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinin amacı "*yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak ve yapılaşma ile projelendirmeye ve denetimine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.*"

Kanun kapsamına giren tüm yapılar için yapı ruhsatı alınması mecburidir. Ruhsat alınması için mimari proje, statik proje, elektrik ve tesisat projeleri gereklidir. Yapı ruhsat sürecinde istisnai olan kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak veya yaptırılacak yapılar (26. Madde) için ise; ruhsatların mimari, statik, tesisat ve her türlü fenni mesuliyeti bu kamu kurum ve kuruluşlarınca üstlenilmesi veya hizmet alımı yapılmış ise inşaatın yapımına ve denetimine ilişkin her türlü fenni mesuliyetin kamu kurum ve kuruluşu adına danışman firmanın mimar ve mühendislerince üstlenilmesi halinde verilebileceği düzenlenmiştir.

Belirtilen nedenlerle Yönetmelikte yapılmak istenen değişikliğin Yönetmeliğin dayanağı olan 'İmar Kanunu'ndaki düzenlemelere dayandırılması mümkün değildir ve ilgili düzenlemelere aykırılık oluşturmaktadır.

Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin dayanaklarından bir diğeri olan 1 sayılı 'Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde ise, "Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı", Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü'nün görevleri belirlenmiş olup (107. Madde) bunlar yerleşme ve yapılaşmaya yönelik mimarlık, mühendislik, müteahhitlik ve müşavirlik hizmetlerine ilişkin düzenlemeleri yapmak, uygulamaları denetlemek ve izlemek olarak belirlenmiştir.

Ayrıca, yapıların bağımsız mülkiyet ve kullanım hakkını düzenleyen 634 Sayılı "Kat Mülkiyeti Kanunu" uyarınca; bir taşınmazın bağımsız bölümlerinin daire, ofis, iş yeri vb. amaçlarla kullanılabilmesi için ilgili tüm bölümler, yapı inşaat alanı hesapları ve ölçülerle birlikte proje müellifi mimar tarafından yapılan mimarî projenin sunulması gerekmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğindeki düzenlemeleri, bir meslek grubunun talebi üzerine faaliyet alanı açmak üzere değil, Kanunun ve Yönetmeliğin amacı ve kapsamı çerçevesinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ve değişiklikler doğrultusunda yapması beklenir. Söz konusu taslakta, bir kısım yapılar için iç mimari projesi istenmesinin, yapılaşmanın plan, fen ve sağlık şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak üzere ihtiyaç olduğuna dair herhangi bir gerekçeye yer verilmemektedir. Ayrıca, yapı maliklerinin "*estetik iç mekân tasarımı hizmeti*" alması zorunluluğunun getirilmesi, Kanun ve Yönetmeliğin amacı kapsamında değildir.

Düzenleme önerisiyle mimari tasarım sürecinin bütünlüğü göz ardı edilmekte, mesleki uzmanlık, müelliflik ve telif hakları yok sayılmaktadır

Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği Değişiklik Taslağı'nda, Yönetmeliğin yapı projelerini düzenleyen 57. Maddesi için yapılan değişiklik önerisiyle yapı ruhsatına esas olan mimari projeler için belirli yapılarda (m2 ve program yoğunluğu kriterleri ile) iç mimarlarca hazırlanacak "iç mimari projesi" eki düzenlenmektedir.

57. Madde'de; yukarıda da anılan ilgili kanun, plan, yönetmelik, Türk Standartları, çevre şartları, fen, sanat ve sağlık kurallarına ve ilgili bütün mevzuat hükümlerine uygun olmak üzere yapı projelerinin hazırlatılacağı belirtilmiş; bu Kanunlar ve ilgili mevzuat kapsamında 'Mimari Proje'nin mimarlar tarafından hazırlanacağı ve kat planı, kat mülkiyeti paylaşım tablosu, uygulama projesi içereceği belirtilmiştir.

Yapı aplikasyon, statik, elektrik tesisatı ve mekanik tesisatı projelerin ilgili mühendislerce hazırlanacağı; peyzaj projesinin ise yapının özelliğine göre ilgili idarece istenmesi halinde peyzaj mimarlarınca düzenleneceği eklenmiştir.

Yönetmelik değişiklik taslağında bahsi geçen ve tanımı yapılmayan iç mimari projesi; var olan bir mimarlık ürünüde gerçekleştirilmek durumundadır. Bu nedenle konu müelliflik ve telif hakları açısından düşünüldüğünde; 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 17. Maddesi çerçevesinde değerlendirilmelidir. Eser bozulamayacağı, yok edilemeyeceği ve asıl eser sahibi olan mimarın haklarına zarar veremeyeceğinden dolayı işverence salt "iç mimari" hizmet verenle sözleşme yapılması yeterli değildir; asıl eser sahibi olan mimarın da olurluğu, onayını almak zorunludur.

Aynı Kanunun 21. maddesi, "*bir eserden, onu işleme suretiyle faydalanma hakkı, münhasıran eser sahibine aittir*" hükmünü ifade etmektedir. Yasanın 20. maddesinin 2. fıkrası uyarınca bir işlemenin sahibi, kendisine tanınan mali hakları, asıl eser sahibinin izin verdiği oranda kullanabilecektir. Salt bu maddeler göz önünde bulundurulduğunda bile, iç mimari projesi hazırlayanların yapının müellifi olan mimar(lar)dan olur almalarının yasal bir zorunluluk olacağı konusu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda açıkça 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile çelişen, mimarların müelliflik haklarının göz ardı edildiği, mesleki hak ihlallerini derinleştiren bir düzenleme söz konusu olmaktadır.

Taslak eliyle, mimari tasarımın getireceği performansa ve kullanıcıya dayalı çözüm önerileri yerine, mekânların kurgusuna dair çelişkili kısıtlılıklar getirilmekte; tariflenen istisnai düzenlemelerin, hangi bilimsel ölçütlere ve araştırmalara dayanarak belirlendiği ise anlaşılamamaktadır.

Meslek odaları ile mesleki uzmanlık ve yetkinlikler yok sayılmaktadır

Meslek kuruluşları; meslek insanlarının yapılı çevrenin kalitelerini, yaşam kültürlerini korumak ve desteklemek amacıyla topluma aktaracakları özel ve özgün bilgiyi, mesleki beceriyi ve yeteneği gereğince sunmalarının güvencesidir. Bu kuruluşların denetim mekanizmaları söz konusu Yönetmelik kapsamında düzenlenmelidir. Bilindiği gibi, mimarlık mesleği 2005 tarihli “Avrupa Birliği Direktifinde” insan yaşamı ve sağlığı, can güvenliği, çevre kaliteleri, sürdürülebilir kentsel gelişmeler bağlamında birinci dereceden sorumluluk taşıyan, tıp, hukuk, hemşirelik, diş hekimliği vb. gibi meslekler grubuna dahil edilmekte ve özel statüde tanımlanmaktadır. Sadece bu düzenleme bile mimarlığın ve eğitim süreçlerinin ne denli yaşamsal, kamusal ve yasal sorumluluklar taşıdığını özetlemektedir.

Aynı amaca uygun olarak, mesleki yetkinliklerin temellerinin atıldığı lisans programları hakkında düzenlemeler uluslararası düzeyde belirlenmiştir. TUIK tarafından da yayımlanan, Yükseköğretim Kurumunca Yeterlilik Çerçevesine dayanak oluşturan UNESCO - ISCED (International Standard Classification of Education), eğitim istatistiklerinin ve karşılaştırılabilir göstergelerin toplanması, derlenmesi ve bunların gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde sunumu için uygun bir araç olarak tasarlanmıştır. Bu belgede 10 geniş alan, 53 dar alan ve 144 ayrıntılı alan altında bilimsel ölçütlere göre sınıflandırılma yapılmış, eşdeğer programlar bilim kurullarınca geniş mutabakat ile ortak isim altında birleştirilmiştir.

Belgede “07- Mühendislik, Yapım ve İnşa” sınıfı içerisinde değerlendirilen Mimarlık lisans eğitim programı “*bina tasarımı sanatı, bilimi ve tekniklerinin incelenmesi*” ile “*hem yapının sağlamlığı hem de binanın işlevsel ve ekonomik verimliliği gibi faydacı amaçları ile estetik kaygıları kapsar.*” ifadeleriyle değerlendirilmiştir. Aynı belgenin mimarlık ve kent planlama ile ilgili bu bölümünde açıkça, “iç tasarım programları bu ayrıntılı alandan hariç tutulur ve 0212 'Moda, iç mekân ve endüstriyel tasarım' ayrıntılı alanına dâhil edilir” ifadesi yer almaktadır. Uluslararası standartlarla belirlenen ve kabul gören, ülkemizde birçok üniversitenin de benimsediği bu düzenleme çerçevesinde İç Mimarlık Bölümleri üniversitelerin birçoğunda, Güzel Sanatlar, Tasarım veya Sosyal Bilimler Fakültelerinde yer almaktadır. İç mekan tasarımcılarının yetiştirildiği bu bölümlerde yapılı çevre ve bina yapım süreçlerine ilişkin gerekli fen eğitimlerini içeren statik, betonarme, tesisat, elektrik vb. diğer hususlar müfredata dâhil değildir.

Değişiklik Taslağı İmar Kanunu'na uygun değildir

Yapı ruhsatı verilmesinin amacı, yapının imar düzenine uygunluğunun ve teknik yeterliliğin denetlenmesi, yapının imar planlarına ve yapılaşmaya ilişkin teknik koşullara uygun inşa edilmesinin sağlanmasıdır. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre; yapı ruhsatı verme işlemi kamu düzeni ile ilgilidir. İdareler, ruhsat düzenleyerek buna uygun yapılmasını denetledikleri yapılarda oturan kişilerin planlı, düzenli, sağlıklı bir yerleşme içinde ve güvenli bir şekilde oturmalarını ve yaşamalarını sağlamaktadırlar.

Yapı ruhsatına esas projelerin belirlenmesinde yapı ruhsatı verilmesinin amacı dikkate alınmalıdır. Bu nedenle İmar Kanunu'nun 22. Maddesinde yapı ruhsatı almak için yapı sahipleri tarafından ilgili idarelere yapılacak başvuruya eklenmesi zorunlu olan projeler; mimari proje, statik proje, elektrik ve tesisat projeleri olarak sayılmıştır. Teknik koşullar dışında, estetik iç mekan tasarımı için proje hizmeti alınmasını zorunlu hale getirmek İmar Kanununu aşan bir düzenlemedir. Kamu kurumları kendi görev alanları içinde Yönetmelik yaparken ilgili Kanun hükümleriyle bağlı olup, kanunu aşan düzenlemeler yapamazlar.

İmar mevzuatı bütüncül anlayıştan uzak, parçacıl olarak ele alınmakta; mimarlık ve şehircilik bilimine aykırı hareket edilmektedir

İmara ilişkin mevzuat sıklıkla değiştirilmektedir. İlk kez yayımlandığı tarihten 2017 yılına dek on dört kez değiştirilmiş olan ve 2017 yılında tamamı değiştirildikten sonra günümüze dek on iki kez değiştirilmiş olan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği ile; güvenli, sağlıklı, planlı kentleşme ve nitelikli mimari eserler ile yüksek standartlı yapılaşma ve yaşam kalitesi yüksek kentsel yaşam alanları oluşturmak üzere düzenleme yapılması mümkün değildir.

Yönetmelik değişikliği nitelikli mesleki hizmetler anlayışı yerine sermaye ve sektör paylaşım kaygısını öne çıkartmaktadır

"Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı"nda 'kullanıcılara, *teknik gereksinimlere uygun estetik iç mekân tasarımı sunmak...*' amacıyla yapıldığı iddia edilen değişiklikler öngörülmektedir.

Ancak taslakta; söz konusu tasarımların yalnızca "havaalanları, terminal ve idari ve yolcu binaları, 300 ve üzeri yatak kapasitesine sahip hastaneler, yapı inşaat alanı 30 bin m2'den fazla olan kamu hizmet binaları, alışveriş merkezleri ve 5 yıldızlı oteller vb." için hazırlanacağı belirtilmektedir.

Mimari tasarımın temelinde, küçük veya büyük ölçekte ve/veya programda aynı tasarım zihniyeti ve kavrayışı, bütünlük ve bütüncül mekânsal organizasyon becerisi yatmaktadır.

Nitelikli yapılı çevre ve mekân tasarımı kaygısı ile önerildiği öne sürülen bu düzenlemelerin yalnızca kamu ve özel sektöre ait büyük ölçekli, büyük bütçeli ve/veya lüks yapı ve projelerle ilgili olarak düzenlenmesi; sunulacak mesleki hizmetlerle ilgili bilimsel veri ve araştırmalara dayalı bir tespit yapılmadığını, en temel insan hakkı olan sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşam hakkının öncelik olarak görülmediğini göstermektedir. Düzenlemelerin ülkemizdeki iç mimarlık hizmetlerinin ve yapılı çevrenin niteliğini artırmaya yönelik değil, iç mimarların inşaat sektöründeki payının artırılmasına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Yıllar içerisinde ülkemizde aşırı sayıda mimarlık fakültesi açılmış olması, bölümlerden mezun olan mimar ve iç tasarımcıların sayısının mevcut ihtiyacın çok üzerinde olması ve işsizlik rakamlarının tırmanması nedeniyle yaşanan plansızlığın ve sorunların bedelini ödeyecek olan mesleğimiz ve meslektaşlarımız olmamalıdır.

Sonuç olarak,

Bakanlıkça hazırlanmış olan "Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı" ile getirilen düzenleme;

- Mimarlık meslek felsefesine aykırıdır.
- Tasarımın, özgünlüğün ve yaratıcılığın bütünlüğünü parçalamaktadır.
- Mesleki yetki ve haklar konusunu yok saymakta ve ihlal etmektedir.
- Mevcut mevzuatla çelişmektedir.
- Kamu yararı ve mesleki etik kurallarını göz ardı ederek yapı piyasasının rant anlayışını öne çıkartmaktadır.
- Bu yönleriyle değerlendirildiğinde önemli yasal, toplumsal, mesleki, kuramsal ve eğitimsel sorunlara gebe dir.

Proje müellifi olan mimarların telif hakları kapsamında; iç mimarlarca yapılacak her türlü düzenlemede müellif mimarın onayının aranması yasal zorunluluktur.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinde; bir meslek grubunun talebi ile iş alanı açmak üzere değil, Kanunun ve Yönetmeliğin amacı çerçevesinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ile değişiklik düzenlemeleri yapması beklenmektedir. Yönetmelik değişikliği ile meslek alanlarının tariflenmeye çalışılması kabul edilemez.

Özellikle salgın sürecini yaşadığımız bu dönemde,

Mimari eser, en küçük ölçekten en büyük ölçeğe kadar, kent, çevre, sağlık bağlamından başlayarak detaylarına varıncaya kadar kendi içerisinde uyumlu bir bütündür.

Mimarlığın özü olan bu yaklaşım, mesleğimizin saygınlığını arttırmaya çalıştığımız, uluslararası alanda var olduğumuz ve yarıştığımız 21. yüzyılda doğru kavranmalı, haksız girişimler, indirgemeci uygulamalar ve mesleğimize karşı geliştirilen yanlış, hukuksuz ve bilimsellik dışı düzenlemeler engellenmelidir.

TMMOB MİMARLAR ODASI